

ympäristöongelmat ratkaistaan kaupungeissa

Tiedotuslehti **1**/2006. Tilaukset ja palaute: tiedotuslehti (at) dodo.org , julkaisija: Dodo ry.

Uraanit mallit ympäristöongelmiin

Kaupungistuminen on aikamme merkittävin muutosilmiö. Tulevina vuosina sadat miljoonat ihmiset muuttavat paremman elämän perässä kylistä kaupunkiin. Etenkin kehitysmaissa suurkaupungit kasvavat nopeasti ja hallitsemattomasti. Köyhyys keskittyy yhä tyyppisemmin kaupunkiin, ei vain syrjäiselle maaseudulle.

Samalla valtiot ja yritykset ovat entistä tietoisempia elinvoimaisten kaupunkikeskusten merkityksestä taloudelleen. Kaupunkiin keskittyvät eteenpäinpyrkivimmät ja monella tapaa osaavimmat ihmiset. Siksi moni merkittävä uusi asia syntyy ja leviää kaupungeissa. Tämä antaa sysäyksen kaupunkien kasvun jatkumiselle.

Ympäristön kannalta muuttoliike maaseudulta kaupunkiin aiheuttaa jo sinänsä merkittävän kuormituksen. On rakennettava uusia asuntoja, teitä ja muuta infrastruktuuria. Kaupunkilaistuminen tarkoittaa usein vahvempaa kiinnittymistä kulutusyhteiskuntaan, käyttämään entistä jalostetumpia tuotteita, yhä keinotekoisempien tarpeiden ajamana. Raaka-aineet tuotetaan yleensä kaupunkien ulkopuolella ja syntyvät jätteet toimitetaan pois kaupungeista. Kaupungit ulkoistavat ympäristökuormitustaan maaseudulle. Kaupungistumisen suuri rakennemuutos pakottaa muuttamaan myös kaupunkien fyysisiä rakenteita.

Nämä muutokset voivat joko ratkoa tai pahentaa globaaleja ympäristöongelmia. Keskeiset välineet ratkaisuihin sijaitsevat kaupungeissa: Päätöksenteko, niin poliittinen kuin kulutukseenkin liittyvä, tapahtuu enimmäkseen kaupungeissa. Tutkimus, koulutus ja tiedonvälitys ovat keskittyneet kaupunkiin. Myös mainonta ja muut ihmisten käyttäytymiseen vaikuttavat massaviestit ovat kaupungeissa maaseutua vahvemmin esillä.

Globaalien ympäristöongelmien kärjistyminen ja maailman nopea kaupungistuminen ovat tapahtuneet ajallisesti rinnakkain. Seuraavaksi niiden on oltava osa samaa ratkaisua. Aavikoitumisen, ilmastonmuutoksen ja luonnonvarapohjan hupenemisen kaltaisten globaalien ympäristöongelmien torjuminen on ihmiskunnan tulevien vuosikymmenten suurin haaste. Kaupungit ja kaupungistuminen on kyettävä kääntämään välineeksi tähän valtaavaan ponnistukseen.

Poliittisesti globaalien ympäristöongelmien ratkominen on osoittautunut yllättävän haastavaksi. Huomion kohdistaminen kaupunkiin ja niiden kehitykseen voisi luoda tuoreita näköaloja. *Ympäristöongelmat ratkaistaan kaupungeissa* on haaste lähteä etsimään uusia välineitä ihmiskunnan akuuteimman kohtalonkysymyksen selvittämiseen.

Alexsi Neuvonen

aleksi.neuvonen (at) dodo.org

Dodo-aktiivit ideoivat 3. - 5.3. Turussa Ympäristöongelmat ratkaistaan kaupungeissa -hanketta.

Mitä luonnon monimuotoisuudesta?

Tyynenmeren Pääsiäissaaren sivilisaatio tuhosi elinmahdollisuutensa rakentaessaan satoja Moai-kivipäitä ja kuluttaessaan saaren luonnonvarat loppuun. Metafora Pääsiäissaaresta on helppo yhdistää koko ihmissivilisaation nykyiseen innokkuuteen planeetan luonnonvarojen hävittämisessä.

Pääsiäissaaren tarinasta oppiminen on nyt ajankohtaisempaa kuin koskaan. 25.3.-17.4. Pääsiäissaari rantautetaan Korkeasaareen, jossa Kivipää Moai ja naurulokki Muru haastavat saaren halki matkaajan: *Mitä väliä luonnon monimuotoisuudella?* Viikonloppujen tapahtumissa toistuvat erilaiset näkökulmat uhanalaisten lajien suojelusta, luonnonvarojen käytöstä ja omien valintojen merkityksestä.

"Pääsiäissaari-kertomus on mahdollinen totuus ihmiskunnasta. Sen tuominen eläintarhaympäristöön luo hienot puitteet konkretisoida suurelle yleisölle, mistä ympäristöongelmissa on kyse", kertoo Dodon puheenjohtaja Aleksi Neuvonen. Dodolaiset toteuttavat Pääsiäissaari-idea mm. kirjoittamalla blogia naurulokki Murun ja Moai-kivipään ajatuksista osoitteessa www.paasiaissaari.fi.

Tapahtumat

1.-2.4. Muuttuva metsä – Suojeltava savanni, Korkeasaari. Tapahtumassa mukana Dodon Malissa toimiva Sinisibere-kehitysyhteistyöhanke, joka torjuu aavikon leviämistä ja parantaa naisten toimeentulomahdollisuuksia.

3.4. klo 17 Ympäristöongelmat ratkaistaan kaupungeissa -teemalta, Uusi Ylioppilastalo (Hki). Alustajana suurlähtetiläs Benjamin Bassin.

6.4. klo 17 Mikroluottoilta, Dodon toimisto, Vironkatu 5 (Hki). Keskustelua kehitysmaita vaivaavasta investointien puutteesta, vieraana tutkija Johanna Hietalahti.

17.4. Vuoden paras tahaton ympäristöteko palkitaan Pääsiäissaari-palkinnolla Korkeasaarella. Tänä vuonna palkintoraati korostaa palkittavan urbaaniutta.

Curitiba kannustaa omatoimisuuteen

- Curitiba on Paranán osavaltion pääkaupunki Brasiliassa
- Asukkaita on 1, miljoonaa (metropolialueella 3,2 miljoonaa)

Brasilialainen Curitiba kaupunki on malliesimerkki ekologisesta kestävästä kaupunkikehityksestä. Tunnetuin saavutus on bussimetro, jonka ympärille rakennettu joukkoliikennejärjestelmä on maailmanlaajuisestikin ainutlaatuinen. Toisin kuin muissa kehitysmaakaupungeissa, monet autonomistajat käyttävät joukkoliikennettä ja autoilla ajetaan selvästi vähemmän kuin muissa brasilialaisissa kaupungeissa. Liikennettä harjoittavat yksityiset yritykset ja se kustantaa itsensä lipputulolla. Kaupungin historiallisessa keskustassa on laaja jalankulkualue.

1,8 miljoonan asukkaan Curitibaassa on kevennetty hallintoa, lisätty asukasdemokratiaa, ulkoistettu julkisia palveluita yritysten ja järjestöjen tuotettavaksi ja kokeiltu rohkeasti uudenlaisia ratkaisumalleja. Toteutettavien projektien periaatteena on *Fun, fast, simple and cheap*: Kun rahaa ei ole, tarvitaan luovuutta. Esimerkiksi jätteen kierrätys toimii siten, että kaupunki ostaa slummien asukkailta lajiteltua jätettä. Slummien lapset ja nuoret voivat kasvattaa kukkia kaupungilta saamistaan siemenistä ja myydä niitä kaupungin puistoihin.

Kaupunki ei pyrikään järjestämään kaikkea, vaan asukkaita kannustetaan omatoimisuuteen. Vuokra-asuntojen sijaan köyhille tarjotaan pienlainoja, joilla he voivat rakentaa omat talonsa. Puiden istuttamisesta ja viheralueiden rakentamisesta saa hyvitystä kiinteistöverossa.

Edistysellinen kaupunkipolitiikka on houkuttellut kaupunkiin kotimaisia ja kansainvälisiä yrityksiä, jotka haluavat työntekijöidensä viihtyvän asunpaikkakunnalla ja pääsevän töihin kohtuullisessa ajassa ilman ruuhkia. Kyselytutkimuksien mukaan curitibalaiset viihtyvät kaupungissaan hyvin eivätkä haluaisi muuttaa pois.

Curitiban mallia on toteutettu jo vuodesta 1972, ja tuloksia on ollut näkyvissä yli 30 vuotta. Miksi siis Curitiba on edelleen yksinäinen esimerkki? Miksi curitiboja ei ole kehitysmaissa enemmän?

Niko Lipsanen

niko.lipsanen (at) dodo.org

Kaupunkilaisen ratkaisut

Tällä palstalla näkijät ja tekijät pohivat kaupunkien ja kaupunkilaisten ratkaisuja ympäristöongelmiin. Turo-Kimmo Lehtonen on kuluttamista ja kaupunkilaisten arkea tutkinut sosiologian dosentti Helsingin yliopistossa.

Kaupungissa rahavälitteinen elämäntapa helposti korostuu, kun ympärillä on virikkeiden ja mahdollisuuksien yltäkyläisyyttä. Myös erilaiset "vaihtoehtoiset" elämäntavat ovat mahdollisempia kuin paikoissa, joissa niiden mukaisille palveluille ei ole paljon kysyntää. Nimenomaan kaupungissa on helppo ostaa luomua tai elää vegaanina. Oma kaupunkilaisuuteni näkyy korostetusti myös muussa: tavassa liikkua. Henkilöauton omistaminen on turhaa, vuokraaminen silloin tällöin tuntuu välttämättömältä. Kävellessä ja pyörällä ja bussilla liikkuminen on toinen luontoni. En tarvitse "kaupunki"maasturia työmatkoihin – toista oikeasti yhtä epäkaupunkilaista kulkuneuvoa on vaikea keksiä.

Maaseutu ja kaupungit ovat syntyneet yhtä aikaa ja uudistuvat edelleen osana samaa systeemiä. Nykyaikainen maaseutu on muodoltaan teollinen, se vastaa teollista kaupunkia. Teollisuuden muuttuminen palveluiksi näkyy myös maaseudulla. Ongelmallista on, kuinka vähän tullaan ajatelleeksi maaseutumudon ja kaupunkimudon kehitysten keskinäistä riippuvuutta. Maaseutua ei pitäisi ajatella vain raaka-aineiden varantona.

Ihmisten arkisten ihanteiden ja tavoitteiden tasoilla eroa on aika vähän kaupungeissa ja maaseudulla. Jotta ekologisesti kestävämpää elämäntapaa syntyisi, olisi olennaista korostaa kuluttamisessa käyttöä, ei ainoastaan hankintaa. Ekologista kuluttamista on myös se, että vaalitaan sitä kaikkea kamaa, mitä jo nyt on käsillä. Ekologinen elämäntapa ei ole materiaalisuuden kieltämistä tai epämääräistä puhdasta "henkisyttä" vaan päinvastoin elämän aineiden arvostamista, niistä huolen pitämistä, materian kanssa viipymistä, siitä nauttimista – olkoot nämä materiat peltoja, kenkiä, kitaroita, kahvikuppeja tai asfalttia ja raitiovaunuja.

Maailman väestöstä jo puolet asuu kaupungeissa, niissä asuvat kaikkien kansojen kaikki johtajat. Maaseutu-kaupunki-suhde on osittain analoginen teollisuusmaat-kolmas maailma -suhteelle: vaikka systeemi tuottaa samanaikaisesti muutoksia kaikkialla, helposti etuja yritetään kasata vain sinne, missä on isoin raha ja valta.

Kaupungista iloitseminen on viisaan ja ekologisesti kestävästä kaupunkilaisuudesta avain. Ekologista on vaalia kaupunkiluontoa – myös rakennuksia, teitä ja ihmisiä. Kaikkein epäekologisinta on välinpitämättömyys: se että annetaan tavaroiden tai ihmisten vain rappeutua. Kaupungin leffoista, fillareista ja koripallokentistä iloitseminen avaa silmät pitämään siitä kestävästi huolta.

Ympäristöongelmat ratkaistaan kehitysmaiden kaupungeissa on Dodo ry:n ulkoasiainministeriön rahoituksella toteuttama tiedotushanke, jolla pyritään herättämään keskustelua kaupungistumisen roolista globaalien ympäristöongelmien, kuten ilmastonmuutoksen ja aavikoitumisen, synnyssä ja ratkaisussa. Tiedotushanke pyrkii esittelemään kaupungistumisen syitä ja seurauksia uusista näkökulmista kiinnittämällä erityishuomiota kehitysmaiden kaupunkiin ja kehitysmaiden kaupungistumiseen. Tule mukaan Dodon keskustelupiireihin tai osallistu kaupunkitapahtumiin, joita järjestetään syksyn aikana Helsingissä, Turussa, Lahdessa ja Jyväskylässä.